

Infància en risc: respostes actuals i reptes de futur

Per Jaume Clup s Horta, president de la Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA)

“Fer el millor possible en aquest moment ens deixa en la millor posició per al següent moment”.

Oprah Winfrey,
Presentadora TV i actriu nord-americana, 1954

La Convenció dels Drets de la Infància, aprovada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989 i ratificada per l'Estat espanyol el 30 de novembre de 1990, es converteix en un instrument internacional obligatori pel qual els estats que la ratifiquen es comprometen formalment a respectar els drets i deures enunciats. La Convenció ha passat a formar part del dret i l'obligatorietat interna dels països.

No hi ha cap dubte que històricament, amb aquest escenari, la Federació d'Entitats d'Atenció i Educació a la Infància i l'Adolescència (FEDAIA) i les institucions que representa han viscut, al llarg d'aquests anys, amb el comprom s permanent dels professionals, la responsabilitat d'assumir una realitat complexa de la infància en risc i l'obligatorietat de resoldre el dilema d'haver de respondre a les directrius de la Convenció, i avançar des d'una posició passiva de les polítiques per atendre el risc psico-social de menors tractats com a objectes de protecció. Ha estat un model amb senyals d'esgotament, fins i tot abans d'haver aplicat totes les directrius que les reformes legislatives han pret s des de la Llei 8/1995, de 27 de juliol, d'atenció i protecció als infants i adolescents a Catalunya. Un model que ha mantingut un equilibri delicat entre una

herència d'un temps passat de beneficència i un present exigent, canviant i complex per les noves realitats emergents en una societat en continu  evolució, que s'ha mantingut allunyada del rumb proposat per la Convenció dels Drets del Menor de 1989.

No és casual que la FEDAIA propos s una reforma de la Llei per la protecció de la infància –Propostes de bases per a la nova llei d'infància, publicada el febrer del 2005–, amb la intenció d'obrir el debat i la reflexió, i proposar una reforma necessària per a una nova legislació. Una iniciativa per posar fi a la dispersió legislativa a Catalunya i per incorporar un model coherent de protecció integral de la infància i l'adolescència, garantint la prioritat pressupostària i el desplegament dels recursos necessaris per al desenvolupament d'un model de qualitat.

L'Avantprojecte de llei dels drets i les oportunitats de la infància i de l'adolescència que proposa el Departament d'Acció Social i Ciutadania vol concretar els principis elementals d'una futura llei ajustada a les disposicions i els principis rectors desenvolupats a la Convenció de les Nacions Unides de Drets de la Infància. La proposta també vol establir l'atenció prioritària i fonamental, l'inter s superior del menor i els drets personals subjectius, situant la posició legal d'infants i adolescents com a subjectes de ple dret.

Que el desenvolupament de polítiques integrals es concreti i es promulgui en el redactat de la mateixa Llei

“El futur de la infància en risc i la infància en desemparament sembla descansar en la necessitat d’un enfocament nou de competències, de canvis urgents per tal de donar potestat protectora al món local en les directrius que apunta la reforma del Codi civil de Catalunya.”

ha estat també avalat pel consens resultant del procés participatiu endegat per la mateixa Administració.

Al llarg d’aquests dos anys, les aportacions de les institucions i dels experts en la protecció de la infància i l’adolescència han configurat un compromís majoritari, han proporcionat una llista de principis i criteris, molts dels quals han estat recollits en l’Avantprojecte. El canvi d’enfocament amb una major potenciació de les polítiques preventives de la infància en risc, l’avançament a les situacions de risc i de desemparament i la seva concreció, vénen a assenyalar un repte de futur a l’atenció creixent d’una població, la infància en risc, que no para de créixer.¹

El futur de la infància en risc i la infància en desemparament sembla descansar en la necessitat d’un enfocament nou de competències, de canvis urgents per tal de donar potestat protectora al món local en les directrius que apunta la reforma del Codi civil de Catalunya. L’aprovació de la Llei dels drets i les oportunitats de la infància i de l’adolescència pel Parlament de Catalunya haurà de definir i concretar les línies generals de la Llei de serveis socials recent en matèria d’infància i adolescència, i regular el model per desenvolupar i delegar les competències exclusives de les administracions municipals i supramunicipals en les situacions de prevenció de risc social.

Repte de futur

Cal no perdre de vista l’experiència dels processos i pensar que la nova Llei solucionarà tots els problemes de futur. La formulació d’uns serveis de la infància a

Jaume Clupés i Horta és diplomad en educació social i president de la Federació d’Entitats d’Atenció i Educació a la Infància i l’Adolescència (FEDAIA). Va ser membre fundador del Centre de Formació i Prevenció de Mataró des de l’any 1972 i és director general d’aquest centre. També és membre de la Junta Directiva de FORUM (iniciatives assistencials i de gestió en salut mental a Catalunya) i membre de la Junta Permanent de l’Observatori dels Drets de la Infància.

Catalunya descentralitzats, sectoritzats, integrats (segons el cas) i gestionats en territori proper a les persones, no garanteix que la lluita pel dret de joves i infants avaluï el mateix dret a ser atès amb un model de qualitat. És aquest model de qualitat en l’atenció integral a la infància el que es converteix, una vegada aprovada la Llei, en el repte principal de futur de l’atenció de la infància a Catalunya.

Com deia Albert Einstein, “si busques resultats diferents no facis sempre el mateix”.²

La distribució de competències entre les diferents administracions no és una novetat (Llei 4/1994, de 20 d’abril, d’administració institucional, de descentralització, desconcentració i coordinació del Sistema català de serveis socials). Les diferents reformes de lleis de serveis socials i d’atenció a la infància i la Convenció dels Drets han assenyalat al llarg d’aquests anys els objectius per desenvolupar polítiques d’infància i delegar competències a les administracions locals. Tot plegat ha estat unes propostes polítiques que han esdevingut una descentralització imaginària, i sense els recursos necessaris ni els esquemes organitzatius per desenvolupar-les.

La garantia d’un articulat nou de la nova Llei no hauria estat suficient si no s’hagués recolzat en el principi de prioritat pressupostària i el compromís de les diferents administracions per preveure també pressupostos prioritaris per a l’atenció de la infància. Però, tot i amb els possibles recursos econòmics necessaris, cal preguntar-se si les administracions locals estan preparades per assumir la delegació de competències, el creixement accelerat d’estructures potents als territoris, la descentralització i la participació de les entitats d’iniciativa social en el procés.

L'ANÀLISI ■

 s un moment òptim per assenyalar algunes consideracions que donarien suport al procés. En primer lloc, cal valorar el consens amb el qual s'ha arribat en la identificació dels objectius per part dels legisladors com a punt de partida en l'Avantprojecte de Llei dels drets i les oportunitats de la infància i de l'adolescència. En segon lloc, cal avaluar el consens en la identificació dels objectius per part dels professionals –prou favorable al llarg del tot procés–, el coneixement entre professionals de les necessitats emergents, la capacitat de gestionar “coneixements”, amb l'ànim de compartir responsabilitats, i la tendència d'implementar plans generals d'atenció a la infància a Catalunya.

 s evident que el consens polític, el social (Tercer Sector) i el professional, a l'hora d'assenyalar la urgència, està preparat per desenvolupar noves eines de gestió. Però, la falta de planificació general i territorial en matèria d'infància, la no-identificació del concepte d'atenció integral, la falta de coordinació entre els serveis socials territorials i l'atenció especialitzada, i la gestió d'interessos de les diferents administracions, amb iniciatives aïllades (plans locals per la infància, polítiques socials inadequades, amb pressupostos restrictius i retalls econòmics i tècnics), no semblen una tasca fàcil a curt termini i es fa evident que els reptes de futur passen per resoldre les dificultats, per adequar una estructura organitzativa de consens i per aconseguir un punt de partida per a les estratègies dissenyades.

Res és possible sense una voluntat decidida per part de l'Administració a fer compartir un model en el territori polític, professional, ciutadà i integrar recursos a les diferents línies d'atenció a la infància, desenvolupant i aplicant un sistema de gestió de processos que permetin donar resposta a les necessitats complexes que requereixen actuacions professionals àgils.

Finalment, no podem perdre de vista que la responsabilitat primera de l'atenció per al desenvolupament integral dels menors correspon a les persones que els tenen al seu càrrec, i que l'Administració té el deure d'afavorir els menors i vetllar perquè els pares, tutors o guardadors compleixin amb les seves obligacions. Aquest no és un repte de futur sinó del present de sempre

“No podem perdre de vista que la responsabilitat primera de l'atenció per al desenvolupament integral dels menors correspon a les persones que els tenen al seu càrrec, i que l'Administració té el deure d'afavorir els menors i vetllar perquè els pares, tutors o guardadors compleixin amb les seves obligacions.”

1. El nombre de menors i adolescents que estan en mesures protectores per part de la DGAIA, el 2007, arriba a 7.212 menors; d'aquests, un 66,2% dels casos reben atenció en família i la resta, el 33,8%, estan ingressats en centres residencials.

2. Científic alemany, 1879-1955.